

ตำบลบางขนไทร

อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

เรียนรู้ตัวเองอย่างต่อเนื่อง
สู่ความพอเพียงอย่างยั่งยืน

สารบัญ

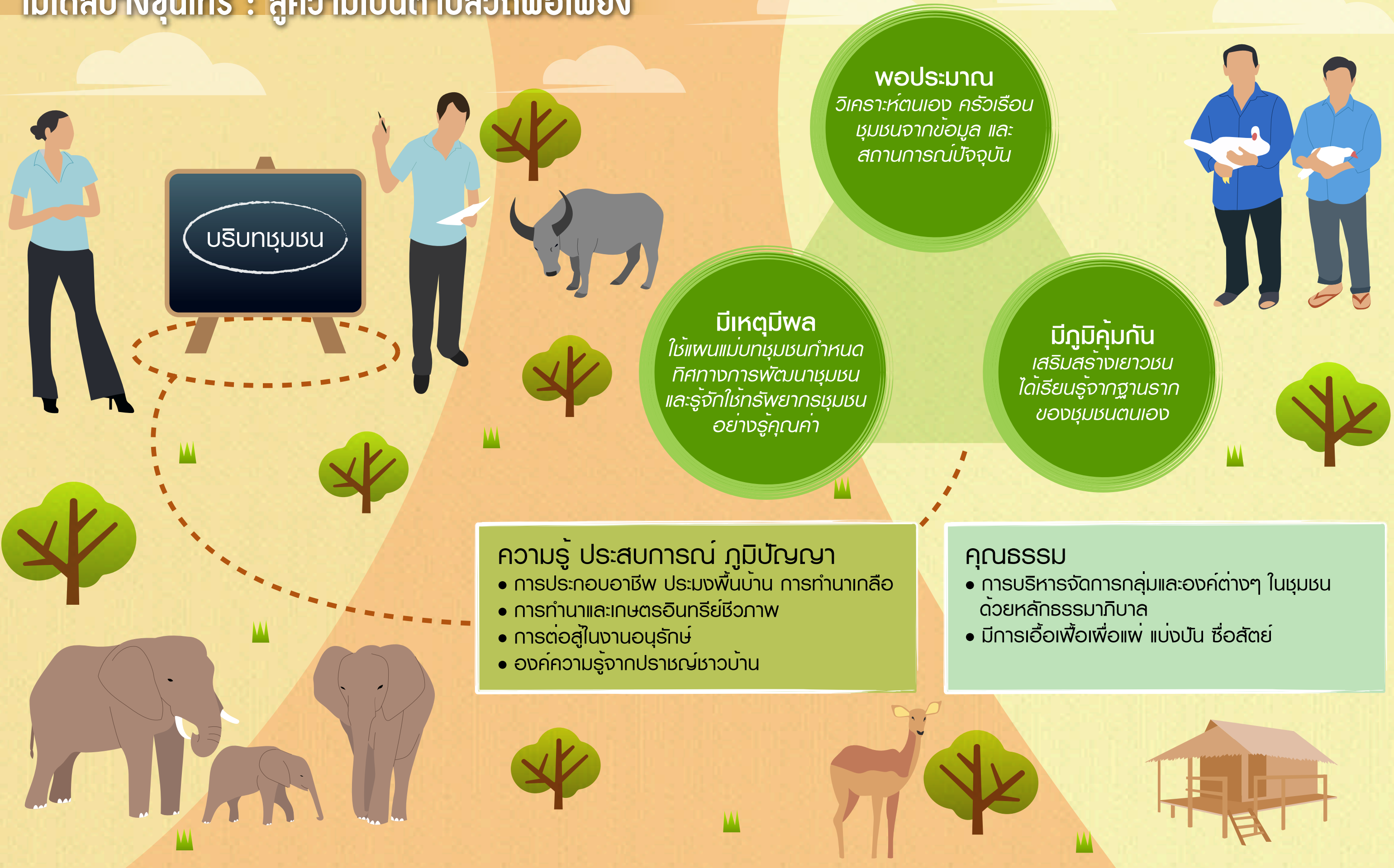
- ๐๖ สภาพแวดล้อม
- ๐๘ ความเป็นมา
- ๑๘ ก้าวเดินด้วยความปลอดภัย
- ๒๐ กลไกการขับเคลื่อน
- ๒๖ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่
- ๓๖ แผนที่ความรู้
- ๓๘ ลครายจ่าย = เพิ่มรายได้
- ๔๒ ภาคผนวก

นิยามความปลอดภัยของตำบลบางขุนไทร

“ทำทุกอย่างที่ใช้ ปศุศทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่เราสี เหลือกก็แบ่งปัน
ถ้ามีเงินให้จ้างในชุมชนในราคาถูก แล้วจ้างผลิตผลิตต่อส่งนำไปวาง
นอกชุมชน ทั้งเราต้องเรียนรู้ตัวเองอย่างต่อเนื่อง
วิเคราะห์และรู้จักวางแผนชีวิตเพื่อพัฒนาสู่ความปลอดภัยอย่างยั่งยืน”

โมเดลบางขุนไทร : สู่ความเป็นตำบลวิถีพอเพียง

สภาพ แวดล้อม

ตำบลบางขุนไทร มีประวัติศาสตร์ที่ผ่านการบอกเล่าของบรรพบุรุษมายาวนานกว่า ๒๐๐ ปีว่า ชาวบางขุนไทรกลุ่มแรกที่เข้ามาลงหลักปักฐานตั้งรกรากเป็นชาวจีนที่ล่องเรือมาค้าขายในพื้นที่แห่งนี้ ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทำให้มีผู้คนหลายเชื้อชาติเข้ามาตั้งรกรากเพิ่มขึ้น ทั้งชาวลาว เวียงจันทน์ ลาวพวน ชาวมอญ ชาวไทยมุสลิมที่สืบเชื้อสายจากแขกมลายู

ปัจจุบัน ตำบลบางขุนไทรตั้งอยู่ห่างจากอำเภอบ้านแหลมประมาณ ๕ กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๑ หมู่บ้าน มีจำนวนประชากรในชุมชน ๗,๐๐๐ คน จำนวนครัวเรือน ๑,๕๐๕ ครัวเรือน มีพื้นที่ประมาณ ๑๕,๗๖๒.๕ ไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเลียบชายฝั่งทะเลโดยชายฝั่งมีสภาพเป็น หาดโคลนซึ่งเป็น ป่าชายเลน การประกอบอาชีพมีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ รับจ้างทั่วไป ประมงชายฝั่ง และทำนาเกลือ 🔥

ความเป็นมา

ทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ของตำบลบางขุนไทร เป็นเสมือนเส้นเลือดหล่อเลี้ยงคนในชุมชน ทั้งทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าชายเลน และทรัพยากรทางทะเล ซึ่งทำให้เกิดความหลากหลายของอาชีพ อีกทั้งความหลากหลายของเชื้อชาติของคนในตำบลที่มีทั้งชาวจีน ชาวลาว ชาวมลายู ทำให้มีวัฒนธรรมที่หลากหลายเช่นกัน แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือกัน โดยพัฒนาการของตำบลบางขุนไทรสามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ ช่วง ได้แก่

พ.ศ. ๒๕๐๕-๒๕๑๔

ยุคของการเปลี่ยนแปลงจากวิถี
ดั้งเดิมพึ่งพิงธรรมชาติสู่การย่างก้าว
ของการพัฒนาสาธารณูปโภค

จากช่วงแรกที่สภาพชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์
อยู่มาก ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และการทำ
เกษตรกรรม การสัญจรของชาวบ้านพึ่งพาทางน้ำ
และการเดินเป็นหลัก ยังไม่มีถนนและรถใช้ การทำ
เกษตรกรรมก็พึ่งพิงธรรมชาติและเป็นไปตามฤดูกาล
ส่วนการค้าขายเน้นที่การแลกเปลี่ยนสินค้ากัน รูปแบบ
วิถีชีวิตของชุมชนนั้นเรียบง่าย พึ่งพาอาศัยกัน มีงาน
ประเพณีและการละเล่นประจำปีของชุมชน

พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๓๑

ยุคการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ
เพื่อสู่ความเจริญของชาวบ้าน

เป็นยุคการเข้ามาของระบบสาธารณูปโภค
และการต่อสู้เพื่อปกป้องทรัพยากร ชาวบ้าน
ยังคงมีความร่วมมือร่วมใจกันในการทำกิจกรรม
เพื่อส่วนร่วม อาทิ การสร้างถนน การทำคันกัน
น้ำเค็ม โดยมีผู้นำชุมชนที่ เข้มแข็งและมีวิสัยทัศน์
ทำให้ชาวบ้านรู้จักอนุรักษ์ ดูแล และปกป้อง
ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๔๐

ยุคของการต่อสู้ถึงภัยธรรมชาติ
และภัยจากนายทุน

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ พายุเฮอร์มาทำให้เกิดน้ำท่วมใหญ่
ส่งผลให้การประมงและการเกษตรเสียหายมาก
หลังจากน้ำลดชุมชนต้องประสบกับการลักลอบ
ขโมยคราดหอยของเรือต่างถิ่น ส่งผลให้เกิดการ
ทำลายระบบนิเวศอย่างรุนแรง เนื่องจากเรือเหล่านั้น
ใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ ชาวบ้านจึงต้องร่วมมือกัน
จัดเวรยามดูแลพื้นที่จนความอุดมสมบูรณ์กลับคืน
มาอีกครั้ง ภายหลังมีการรวมกลุ่มกันเพื่อตั้งกลุ่ม
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลขึ้น

พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๐

ยุคแห่งการถือฤกษ์ เรียนรู้ร่วมกัน
จัดการร่วมกัน

พ.ศ. ๒๕๔๑-๒๕๔๕

ยุคแห่งการรวมกลุ่มเรียนรู้วิเคราะห์
ตนเองจากแผนแม่บทชุมชน

หลังจากยุคฟองสบู่แตกทำให้กลุ่มองค์กร
ภาครัฐและเอกชนเข้ามาสนับสนุนการทำงานของ
ชุมชน เพราะเล็งเห็นศักยภาพของชุมชนในการรวม
กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ทำให้เกิด
การเรียนรู้พัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องจนเกิดกลุ่ม
กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสวัสดิการ และการรวมกลุ่ม
ทำกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อพัฒนาชุมชนขึ้น

นอกจากนี้การที่ชุมชนได้รับรางวัลลูกโลก
สีเขียวจากบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ทำให้ชุมชน
กลายเป็นต้นแบบด้านการอนุรักษ์และปกป้อง
ทรัพยากรธรรมชาติแก่ชุมชนอื่นๆ ที่สนใจ นอกจากนี้
นั้นการสร้างเขื่อนแก่งกระจานและเขื่อนเพชร
ได้ทำให้เกิดผลกระทบต่อการเกษตรในชุมชน
ชุมชนจึงได้มีการรวมตัวและจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ
ชุมชนบางขุนไทรเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวและทำให้
การจัดการน้ำของชุมชนเป็นระบบมากขึ้น

พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๐ จากการประกอบอาชีพที่
หลากหลาย ทั้งประมงพื้นบ้าน ทำนาเกลือ ทำนาข้าว
และทำสวน ทำให้ชุมชนต้องมีการกำหนดกติกาใน
การใช้ทรัพยากรจนเกิดการสร้างกลุ่มเพื่ออนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติให้มีกินมีใช้ไปได้อีกนานๆ
รวมทั้งการป้องกันการคุกคามของภัยจากภายนอก
อาทิ กลุ่มนายทุน ปัญหาเรื่องหนี้สิน ยาเสพติด ปัญหา
สังคม ทำให้ชุมชนต้องร่วมกันวางแผนเพื่อรองรับ
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ
อาทิ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล
ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ และสารชีวภาพ และ
กลุ่มสวัสดิการชุมชนตำบลบางขุนไทร เป็นต้น

■ กุณตำบล

คำบลบางขุนไทรนับว่าเป็นชุมชนที่มีต้นทุนการพัฒนาที่พร้อมในทุกด้าน ประกอบกับผลการเรียนรู้ การพัฒนาในแต่ละช่วงของการเปลี่ยนแปลง ทำให้ชาวบางขุนไทรได้พบทั้งปัญหา อุปสรรค และความสำเร็จ ซึ่งล้วนก่อให้เกิดทุนทางการพัฒนาและกลุ่มเข้มแข็งที่สานงานพัฒนาให้ชุมชนอย่างต่อเนื่องทุนต่างๆ เหล่านั้น ได้แก่

ทุนทางธรรมชาติ

คำบลบางขุนไทรมีป่าชายเลนที่เป็นเสมือนอู่ข้าวอู่น้ำของชุมชน โดยชุมชนยังมีความตระหนักถึงความสำคัญจนสามารถรวมกลุ่มกันเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรอย่างเหนียวแน่น จนเป็นที่มาของการต่อสู้เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ จนเกิดเป็นกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลในปัจจุบัน

มีทุนองค์ความรู้

อันเกิดจากความหลากหลายของทรัพยากรและการประกอบอาชีพของชาวบ้าน ทั้งการเกษตร ประมงน้ำจืด ประมงชายฝั่ง ทำนาเกลือ ทำนาปรัง เลี้ยงปลา ทำกะปิเคยตาตำ และทอผ้า ดังปรากฏในศูนย์ปราชญ์ชุมชนบ้านคอนผิงแคคที่เป็นศูนย์สาธิตและรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ และศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชีวภาพ บ้านสนามนา

ทุนทางด้านประเพณีวัฒนธรรม

จากความหลากหลายทางเชื้อชาติในชุมชนที่สืบทอดกันมาจนปัจจุบัน โดยประเพณีความเชื่อส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับอาชีพทั้งอาชีพประมงและเกษตรกรรม

เครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลบางขุนไทร

เป็นกลุ่มองค์กรที่ทำหน้าที่ประสานเครือข่ายองค์กรภาคเอกชนในตำบลถึงเป็นศูนย์กลางรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ของชุมชน และเป็นพี่เลี้ยงสำคัญให้โครงการรักษป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียง

จากการพัฒนาและทุนทางสังคมที่มี ทำให้ตำบลบางขุนไทรมีความพร้อมทั้งด้านความรู้ และคนที่ ทำงานพัฒนาด้วยจิตอาสา ซึ่งเป็นฐานการต่อยอดและเป็นกลไกสำคัญของโครงการฯ เพื่อการพัฒนา ชุมชนสู่วิถีพอเพียง 💧

ก้าวเดิน ด้วยความพอเพียง

จากจุดเริ่มต้นที่ตำบลบางขุนไทรได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ด้านการบริหารจัดการป่าชุมชน ในประเภทชุมชน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ตำบลจึงได้รับการชักชวนจากโครงการรักษ์ป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียงให้เข้าร่วมโครงการฯ และด้วยชุมชนมีการทำงานด้านการอนุรักษ์มาอย่างต่อเนื่องรวมทั้งมีแกนนำที่เข้มแข็ง ทำให้สามารถเป็นแบบอย่างต่อชุมชนอื่นๆ จึงทำให้เกิดการพัฒนาต่อยอดโดยใช้พื้นที่เป็นที่ตั้งและเชิงบูรณาการในเรื่องต่างๆได้ง่าย ได้แก่ งานด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล การสร้างความมั่นคงในอาชีพ เกษตรกรในการทำนาข้าว การลดต้นทุนการผลิต และการจัดการน้ำของชุมชน 💧

■ กลไกการขับเคลื่อน

ปีแรกของการดำเนินงานโครงการฯ แต่ละหมู่บ้านในตำบลบางขุนไทรได้คัดเลือกตัวแทนมาเป็นคณะกรรมการโครงการฯ หมู่ละ ๒ คน โดยได้เปิดเวทีทำความเข้าใจร่วมกันว่า โครงการนี้คือการต่อยอดจากแผนแม่บทชุมชน โดยในการทำงานของคณะกรรมการโครงการฯ มีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน ทำให้เกิดความเข้มแข็งในการทำงาน สำหรับการแบ่งหน้าที่คณะกรรมการโครงการฯ จะแบ่งตามความสามารถและฐานงานเดิมของแต่ละคน โดยกระจายให้ทุกหมู่บ้านมีคณะทำงานซึ่งที่ผ่านมามีคณะกรรมการโครงการฯ ได้ทำงานร่วมกันอย่างปรองดองและหนุนเสริมสนับสนุนกันและกันโดยมีโครงสร้างแบ่งออกเป็นฝ่ายได้ดังนี้

คณะกรรมการโครงการฯ มีการแบ่งรูปแบบการทำงานออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. การจัดระบบการทำงาน คือ การเรียนรู้วิธีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการทำงานที่เชื่อมโยงกันทั้งคณะ มีกฎเกณฑ์ในการทำงานร่วมกันที่ชัดเจน ซึ่งเป็นการจัดระบบการทำงานพัฒนาในรูปแบบธรรมาภิบาลตามแบบอย่างของชาวบางขุนไทร

๒. การเรียนรู้การทำงานที่เห็นคุณค่าของชุมชนเป็นที่ตั้ง ในช่วงแรกมีปัญหาการเมืองระดับประเทศ แทรกซึมการทำงานของคณะกรรมการโครงการฯ แต่เมื่อมีการทำงานร่วมกันมากขึ้น แผนงานและกิจกรรม จึงสามารถดำเนินจนเกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และประโยชน์ที่ได้รับก็เกิดกับชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้คณะกรรมการโครงการฯ เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การเกิดพระเกียรติในหลวง และเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

คณะกรรมการโครงการฯ ตำบลบางขุนไทร

ประธานคณะกรรมการโครงการฯ
นายสันติ อภิสิตธีร์แก้วเจริญ

คณะกรรมการฝ่าย
บริหารแผนงาน/กิจกรรม

นางสำรวล กลัดแก้ว

คณะกรรมการฝ่าย
การเงินและบัญชี

นางณัฐปภัสร น้ำทิพย์มงคล
นางสาวปวีรดา อยู่ไยเย็น

คณะกรรมการฝ่าย
ติดตามและประเมินผล

นายสุ่ม สอนขาว
นายแหลมทอง โตแดง

คณะกรรมการฝ่าย
จัดซื้อจัดจ้าง

นายอัมพร โชชา
นายกัมพล ทับสี

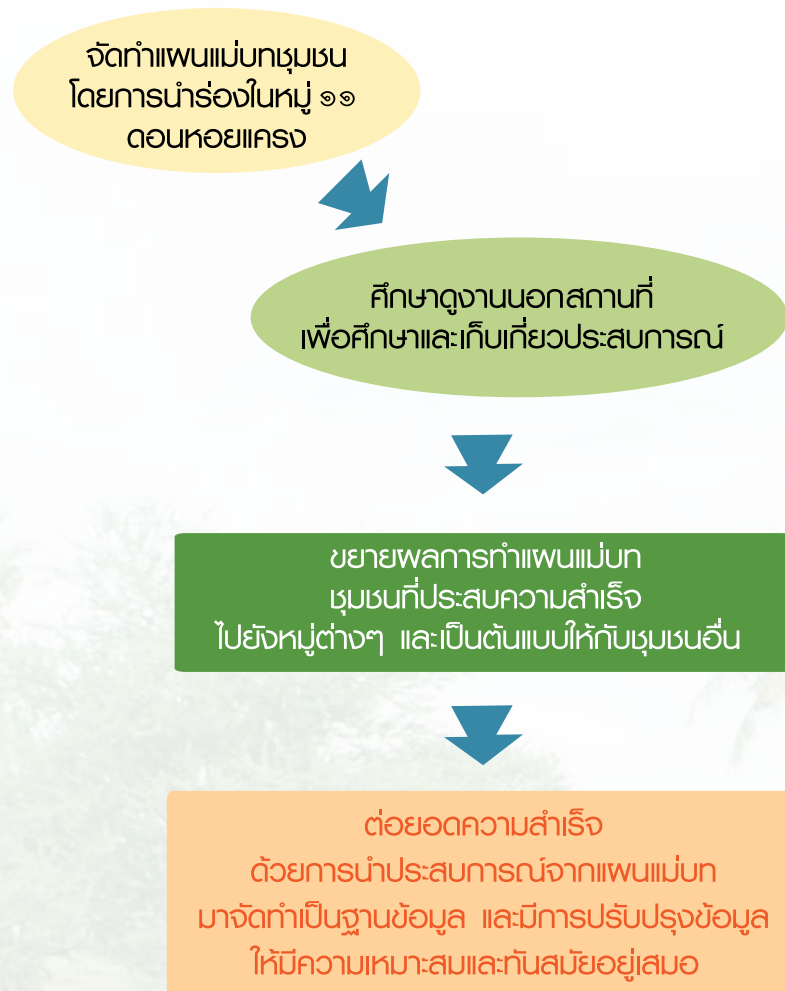
ทีมงานภาคสนาม ปตท.

ทีมงานภาคสนาม ปตท. ประกอบด้วยที่ปรึกษาภาค เจ้าหน้าทีประจำภาค และเจ้าหน้าที่ประจำตำบล บุคคลเหล่านี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงาน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ประจำตำบล ซึ่งได้จากการคัดเลือกจากคนในชุมชนที่เคยผ่านการดำเนินงานแม่บทของชุมชนมาแล้ว มีความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาและเข้าใจคณะกรรมการโครงการฯ มีหน้าที่ประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางของโครงการฯ กับแกนนำชุมชน และจัดทำเอกสารสรุปงานหรือรายงานการเงิน โดยเจ้าหน้าที่ประจำตำบลยังต้องนำประสบการณ์ที่มีมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังต้องทำงานเชิงรุกและต้องเข้าถึงชุมชน โดยการให้แกนนำเป็นผู้แนะนำและช่วยส่งเสริมทำความรู้จักครัวเรือนพอเพียงอาสาในพื้นที่ จากนั้นจึงลงพื้นที่เพื่อไปพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ เพื่อนำมาปรับใช้ในคนทำงานต่อไป 💧

■ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่ แผนแม่บทชุมชน

ตำบลบางขุนไทรมีการทำแผนแม่บทชุมชนโดยการนำร่องในหมู่ที่ ๑๑ บ้านคอนหอยแครง เพราะพื้นที่นี้มีปัญหาในเรื่องหนี้สิน รวมตัวกันยาก แยกกันทำมาหากิน ต่างคนต่างอยู่ และไม่จริงใจต่อกัน ปัญหาเหล่านี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดตั้งคณะกรรมการในหมู่ ๑๑ ขึ้นมาจำนวน ๑๓ คน จากนั้นคณะกรรมการก็เริ่มหาภาคีและเชื่อมประสานหน่วยงานเพื่อของบประมาณมาใช้ในการทำแผน มีการไปดูงานนอกสถานที่เพื่อศึกษาและเก็บเกี่ยวประสบการณ์ นำกลับมาใช้ในหมู่บ้านของตนเอง

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๒-๒๕๔๓ มีการขยายผลการทำแผนแม่บทชุมชนไปยังหมู่อื่นๆ โดยการนำของ สุทธิศา แสงเพชร ภายใต้โครงการ SIF ซึ่งการทำงานของแผนที่ประสบความสำเร็จ คือ หมู่ ๑๑ บ้านสนามนา โดยสามารถแก้ปัญหานี้สินในชุมชนได้ และหมู่ ๕ ที่สามารถพัฒนาจากแหล่งเรียนรู้มาเป็นศูนย์ปราชญ์ที่ให้ความรู้แก่ชุมชนต่างๆ ที่สนใจ และในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้มีการพัฒนาแผนแม่บทชุมชนต่อและจัดทำเป็นแผนแม่บทชุมชน

ตำบล โดยการนำของ ศุภชัย ศุภลักษณ์นารี ร่วมกับกมลทิพย์ ตงประเสริฐอมร จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร ร่วมกับคนในชุมชนที่มีพื้นฐานของการทำแผนมาก่อน ตำบลบางขุนไทรจึงถือเป็นตำบลต้นแบบของการจัดทำแผนแม่บทชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นๆ ได้ทั้งยังมีการพัฒนาจากคน กลุ่ม องค์กร และชุมชน ให้มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรแบบยั่งยืน ถือว่าการใช้แผนแม่บทชุมชนเป็นเครื่องมือในการนำทางสร้างการพัฒนาให้กับชุมชน บางขุนไทรตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา

เมื่อตำบลบางขุนไทรเข้าร่วมโครงการฯ ก็ได้นำประสบการณ์การทำแผนแม่บทชุมชน มาปรับปรุงฐานข้อมูล เพื่อร่วมดำเนินการตามวิถีแห่งความพอเพียงภายในหลวงแผนแม่บทชุมชนตำบลบางขุนไทร เน้นการพึ่งพาตนเอง โดยใช้ศักยภาพและทุนเดิมทางสังคม และภูมิปัญญา มาเสริมต่อยอดตามหลักแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การพัฒนาอาชีพ และการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญา เป็นต้น และข้อค้นพบที่สำคัญจากการทำแผนแม่บทชุมชน คือ ความพร้อมของคนในชุมชนด้านความร่วมมือร่วมใจ โดยชุมชนจะต้องเริ่มจากสิ่งที่ตัวเองทำได้เองก่อน และสิ่งที่สำคัญอีกประการคือแผนแม่บทชุมชนต้องมีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย และเหมาะสมกับสถานการณ์อยู่เสมอ

ครัวเรือนพอเพียงอาสา

ชุมชนมีแนวคิดในการ
พึ่งพาตนเองทั้งระดับ
ครัวเรือน ระดับกลุ่ม

ต่อยอดฐานความรู้ชุมชน
และขยายความรู้ให้ครอบคลุมทั้งตำบล

สร้างกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม

- โรงสีข้าวชุมชน
- ปลูกและกินข้าวอินทรีย์
- กลุ่มผลิตดอกไม้จันทน์
- ทำของใช้ในครัวเรือนใช้เอง

ตำบลบางขุนไทรมีการพัฒนาสร้างความรู้ด้านความพอเพียงให้กับครัวเรือนพอเพียงอาสาจำนวน ๑๐๐ ครัวเรือน เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองทั้งระดับครัวเรือนและระดับกลุ่ม โดยให้แผนตำบลวิถีพอเพียงที่เน้นการต่อยอดฐานความรู้ของชุมชนและขยายความรู้ให้ครอบคลุมทั้งตำบล โดยเฉพาะในด้านทักษะอาชีพเดิมของชุมชน ได้แก่ การทำเกษตร ทำนา เลี้ยงปลา และประมงพื้นบ้าน นอกจากนี้ได้พยายามเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มอาชีพเพื่อพาไปศึกษาดูงานตามความต้องการของกลุ่มอาชีพนั้นๆ

ตัวอย่างหนึ่งของความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม คือ โรงเรียนข้าวชุมชน ที่สมาชิกสามารถใช้บริการสีข้าว ด้วยตนเอง ทำให้สามารถลดต้นทุน และยังเป็นการเพิ่มทักษะการเรียนรู้เรื่องราวของพันธุ์ข้าวพื้นถิ่นในชุมชน ได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ทักษะการสีข้าว การบริหารจัดการโรงสีร่วมกัน และการส่งเสริมสุขภาพของคนในครอบครัวด้วยการปลูกและ กินข้าวอินทรีย์

นอกจากนี้ยังมีการทำของใช้ในครัวเรือนใช้เอง และมีการพัฒนาระดับกลุ่ม คือ การจัดตั้งกลุ่มผลิต ดอกไม้จันทน์เป็นรายได้เสริม ซึ่งโครงการฯ ได้เข้ามาหนุนเสริมด้านหลักสูตรการจัดอบรมทำดอกไม้จันทน์ และผู้เข้าอบรมได้นำมาต่อยอดพัฒนารูปแบบของดอกไม้จันทน์เพิ่มขึ้น ทั้งดอกจำปี ดอกกุหลาบ ดอกลิลาวดี และดอกบัว ให้มีรูปแบบและสีสันสวยงามเพิ่มขึ้นจนเกิดการพัฒนาความคิด และเกิดทักษะในการทำดอกไม้จันทน์ จนมีแผนงานขยายตลาดรองรับการผลิตในอนาคตต่อไป

กักหันลมพัฒนาชุมชนตำบลบางขุนไทร

การพัฒนาด้านพลังงานทดแทนของตำบลบางขุนไทรที่ผ่านมา มีการเรียนรู้จากหน่วยงานภาครัฐ เป็นส่วนใหญ่ ทั้งการทำเตาเผาถ่านจากถัง ๒๐๐ ลิตร เตาถ่านคั่วเตาผี เตาหลุม และเตาอุโมงค์ ที่ยังมีการเก็บน้ำส้มควันไม้เพื่อใช้เป็นสารไล่แมลงและเป็นยารักษาโรค หรือจะเป็นการทำเตาชีวมวล การทำไบโอดีเซลจากเครื่องจักรกลขนาดเล็ก และการทำเตาซูปเปอร์อั้งโล่หรือเตาถ่านประหยัดพลังงาน ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ได้ถูกรวบรวมอยู่ที่ศูนย์ปราชญ์ชุมชนบ้านคอนผิงแคดไว้ก่อนแล้ว

การใช้พลังงานทดแทนอีกอย่างหนึ่งที่เกิดจากการจัดการการใช้น้ำในชุมชน คือ กังหันลมพัฒนาชุมชนตำบลบางขุนไทรเนื่องจากเกษตรกรต้องอาศัยน้ำจากเครื่องสูบน้ำเพื่อนำมาใช้ในพื้นที่เกษตรและต้องใช้จ่ายค่าน้ำน้ำมันเอง ทำให้มีต้นทุนที่สูง เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต และบรรเทาความเดือดร้อนเรื่อง การขาดแคลนน้ำจึงเกิดแนวคิดในการใช้พลังงานทดแทน นำไปสู่การสร้างกังหันลมพัฒนาชุมชนตำบลบางขุนไทร เพื่อบั่นหรือสูบน้ำจากพื้นที่ต่ำขึ้นสู่พื้นที่สูง

การพัฒนาด้านพลังงานทดแทนของตำบลบางขุนไทรที่ผ่านมา มีการเรียนรู้จากหน่วยงานภาครัฐ เป็นส่วนใหญ่ ทั้งการทำเตาเผาถ่าน จากถัง ๒๐๐ ลิตร เผาถ่านด้วยเตาผี เตาหลุม และเตาอุโมงค์ ที่ยัง มีการเก็บน้ำส้มควันไม้เพื่อใช้เป็นสารไล่แมลงและเป็นยารักษาโรค หรือจะเป็นการทำเตาชีวมวล การทำไบโอดีเซลจากเครื่องจักรกล ขนาดย่อม และการทำเตาซูปเปอร์อั้งโล่หรือเตาถ่านประหยัดพลังงาน ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ได้ถูกรวบรวมอยู่ที่ศูนย์ปราชญ์ชุมชนบ้าน คอนผิงแคไว้ก่อนแล้ว

การใช้พลังงานทดแทนอีกอย่างหนึ่งที่เกิดจากการจัดการการใช้ น้ำในชุมชน คือ กังหันลมพัฒนาชุมชนตำบลบางขุนไทรเนื่องจาก เกษตรกรต้องอาศัยน้ำจากเครื่องสูบน้ำเพื่อนำมาใช้ในพื้นที่เกษตร และต้องใช้จ่ายค่าน้ำน้ำมันเอง ทำให้มีต้นทุนที่สูง เพื่อเป็นการ ลดต้นทุนการผลิต และบรรเทาความเดือดร้อนเรื่องการขาดแคลนน้ำ จึงเกิดแนวคิดในการใช้พลังงานทดแทน นำไปสู่การสร้างกังหันลม พัฒนาชุมชนตำบลบางขุนไทรเพื่อปั้่นหรือสูบน้ำจากพื้นที่ต่ำขึ้น สู่พื้นที่สูง

เมื่อโครงการฯ เข้ามาได้เล็งเห็นความสำคัญและร่วมคิด ร่วมวางแผนเกี่ยวกับการใช้พลังงานทดแทน และต่อยอดการเรียนรู้ ทำให้เกิดเป็นแผนงานและกิจกรรมเรื่องพลังงานทดแทน และ เกิดเป็นรูปธรรมของการจัดการพลังงานทดแทนของชุมชนโดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยพัฒนาภูมิปัญญาในอดีตในการใช้พลังงานจากลม ปั้่นน้ำเข้านาเกลือ และนำไปสู่การพัฒนาจัดทำกังหันลมเพื่อปั้่นน้ำ โดยใช้แรงกระแสนลมในพื้นที่เป็นต้นกำลังในการหมุนเครื่องสูบน้ำจัด ไปใช้ในพื้นที่เกษตรทดแทนการใช้ น้ำมัน นี่จึงถือเป็นก้าวแรก ของการคิดฟุ้งตนเองในเรื่องพลังงานของชุมชน โดยเริ่มทีละก้าว ลองทำทีละอย่าง เรียนรู้ร่วมกัน จนประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรมเป็น "ต้นแบบพลังงานทดแทน" ของชุมชนอื่นต่อไป 💧

■ แผนที่ความรู้

รายชื่อแหล่งเรียนรู้ตำบลบางขุนทอง

จุดเรียนรู้

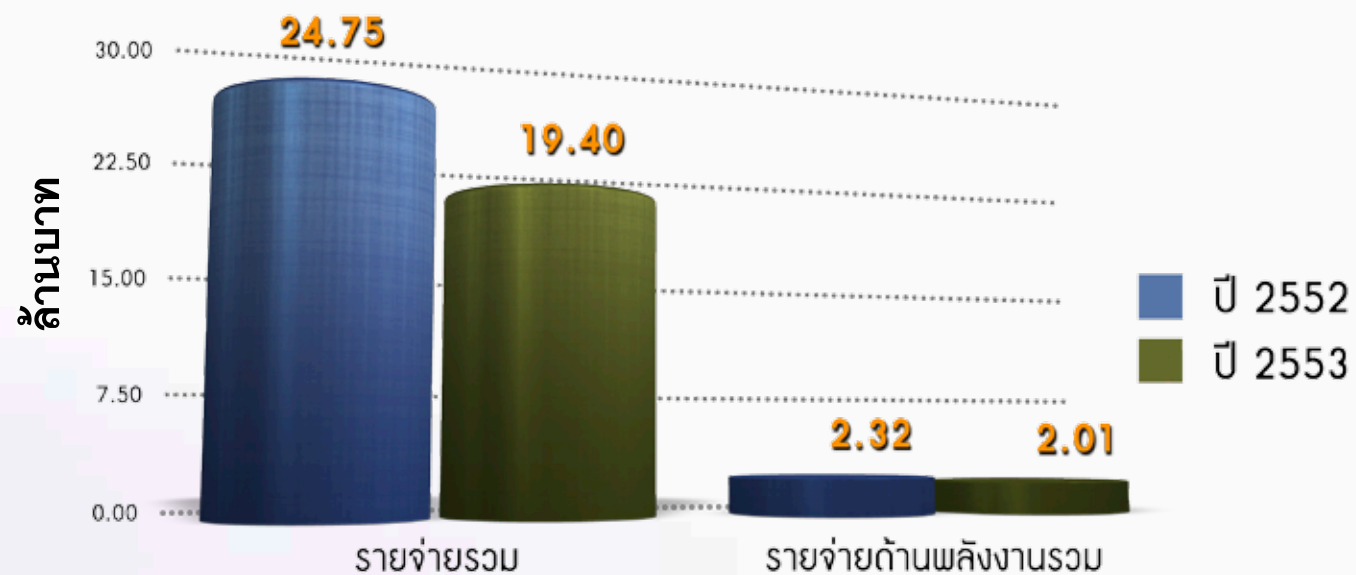
- ๑ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล
- ๒ จุดเรียนรู้กังหันลมสูบน้ำ
- ๓ จุดเรียนรู้การทำนาเกลือ
- ๔ จุดเรียนรู้การผลิตไบโอดีเซลครัวเรือน
- ๕ จุดเรียนรู้โรงสีชุมชน
- ๖ ศูนย์ข้อมูลตำบลบางขุนทอง
- ๗ ศูนย์ประสานงานเครือข่ายชุมชน ต.บางขุนทอง
- ๘ ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชนบ้านดอนผิงแดด
- ๙ ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติปราชญ์เล่นตำบลบางขุนทอง
- ๑๐ ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์-ชีวภาพ (เกษตรผสมผสานบ้านสวนนา)
- ๑๑ องค์การเครือข่ายชุมชน ต.บางขุนทอง (เครือข่ายภาคประชาชน)
- ๑๒ องค์การแผนแม่บทชุมชนตำบลบางขุนทอง
- ๑๓ องค์การสวัสดิการชุมชนตำบลบางขุนทอง

■ ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้

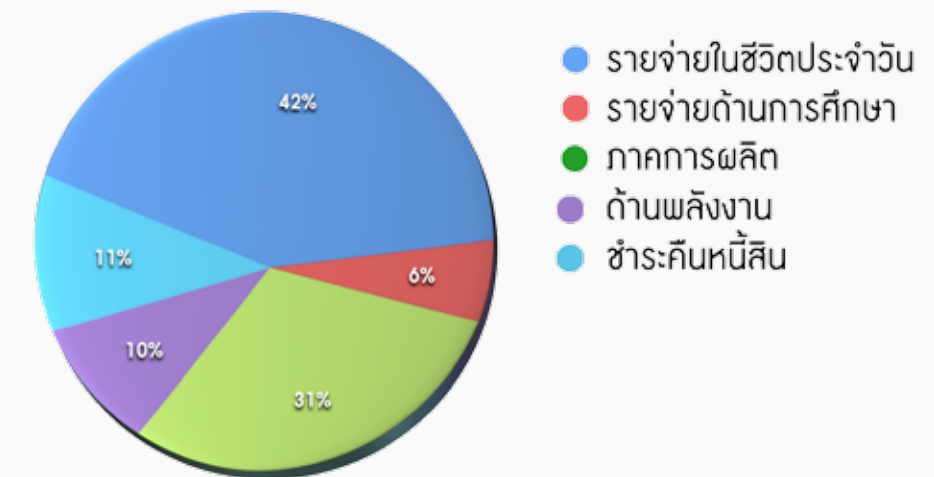
จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจและพลังงานของตำบลบางขุนไทร ในภาพรวมของตำบล ระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ พบว่า รายจ่ายรวมในปี ๒๕๕๓ ลดลง ๕.๓๕ ล้านบาท คิดเป็น ๒๒% ของรายจ่ายรวมในปี ๒๕๕๒ และรายจ่ายด้านพลังงานในปี ๒๕๕๓ ลดลง ๐.๓๑ ล้านบาท คิดเป็น ๑๓% ของรายจ่ายด้านพลังงานในปี ๒๕๕๒ ดังแผนภูมิ ๑

แผนภูมิ ๑ ข้อมูลเปรียบเทียบรายจ่ายรวมและรายจ่ายด้านพลังงานระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

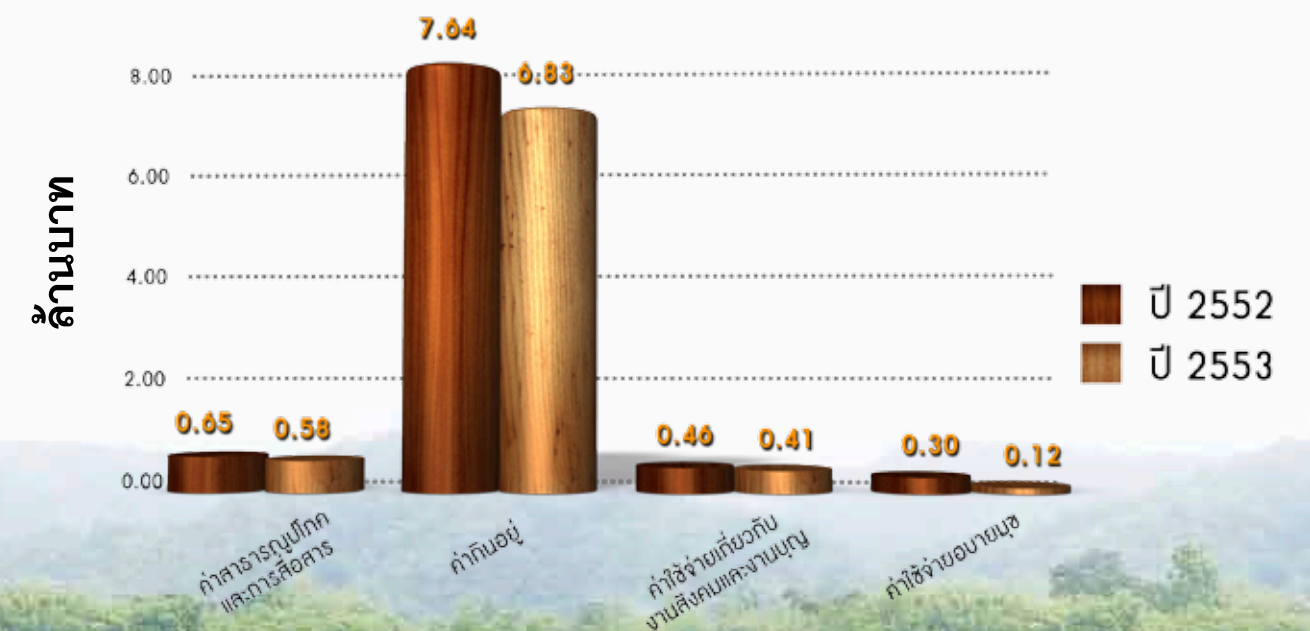

เมื่อจำแนกสัดส่วนของรายจ่ายรวมในปี ๒๕๕๓ พบว่า หมวดรายจ่ายในชีวิตประจำวันมีสัดส่วน ๔๒% ซึ่งเป็นสัดส่วนมากที่สุด ดังแผนภูมิ ๒ รายจ่ายในชีวิตประจำวันลดลงเนื่องจากการลดค่าใช้จ่ายของค่ากินอยู่ ค่าสาธารณูปโภคและการสื่อสาร ค่าใช้จ่ายยอบายมุข ค่าใช้จ่ายงานสังคมและงานบุญ ดังแสดงในแผนภูมิ ๓

แผนภูมิ ๒ สัดส่วนรายจ่ายรวมของปี ๒๕๕๓

แผนภูมิ ๓ เปรียบเทียบรายจ่ายที่ลดลงในหมวดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน

■ ปริมาณการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ที่ลดลง จากการทำกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ตำบลบางขุนไทรลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ลงได้ ๔๗๗,๘๗๑ กิโลกรัม จากกิจกรรมปลูกต้นไม้ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุธรรมชาติ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การตั้งจุดรับซื้อพืชผลทางการเกษตร พลังงานทดแทนที่ใช้แทนแก๊สหุงต้ม การทำไบโอดีเซล และกิจกรรมรณรงค์การประหยัดพลังงาน

หน่วย : กิโลกรัม CO₂

กิจกรรม	ปริมาณ CO ₂ ที่ลดการปล่อยลง
ปลูกต้นไม้	414,120
แปรรูปผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุธรรมชาติ	36
การทำปุ๋ยอินทรีย์	29,064
จุดรับซื้อพืชผลทางการเกษตร	45
พลังงานทดแทนที่ใช้แทนแก๊สหุงต้ม	6,550
ไบโอดีเซล	27,421
กิจกรรมรณรงค์การประหยัดพลังงาน	734
รวม	477,971

หมายเหตุ : เก็บข้อมูลจากกลุ่มครัวเรือนพอเพียงอาสาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ภาคผนวก

รายชื่อคนต้นแบบ

๑. นายอัมพร ไชยา
๒. นางสาววล กลัดแก้ว
๓. นายชาญ ทับสี

รายชื่อครูเรือนพอเพียงอาสา

๑. นางสาววล กลัดแก้ว
๒. นายกัมพล ทับสี
๓. นางสาวละออง มหากลิ่น
๔. นางณัฐปภัสร น้ำทิพย์มงคล
๕. นายอัมพร ไชยา
๖. นางสาวประเสริฐ รอดพ่วง
๗. นายเสนาะ ไชยา
๘. นายแหลมทอง โตแดง
๙. นางสาวนกเล็ก นุชเชื้อะ
๑๐. นางสาวสงวน เผ่าวิจารณ์
๑๑. นายบรรจง ช้อยแสง
๑๒. นางโนรี คำยิ่งยง
๑๓. นายชัยรัตน์ เล็กน้อย
๑๔. นายธนู วงษ์ใหญ่
๑๕. นายอนันต์ แสงแก้ว
๑๖. นายสุ่ม สอนขาว
๑๗. นายชาญ ทับสี
๑๘. นางสาวสมบุญ น้อยพ่วง

๑๙. นางบัวเหวียง แจ่มศรี
๒๐. นางลูกยอ รุ่งสว่าง
๒๑. นางสาวอรทัย เล็กน้อย
๒๒. นายละไม รอดยิ้ม
๒๓. นายสุวิทย์ จารีย์
๒๔. นางไสว เอี่ยมสิน
๒๕. นายสันติ อภิสิทธิ์แก้วเจริญ
๒๖. นายนิรสี โต๊ะมิ
๒๗. นางจำลอง แจ่มศรี
๒๘. นายศรีเพชร สุ่มอ่ำ
๒๙. นางจรรยา กรประศาสตร์
๓๐. นางจิตติมา นินทสิน
๓๑. นางสาวอธชา บัวโรย
๓๒. นางสาวรัชนก แจ่มศรี
๓๓. นางโกสุม พวงสน
๓๔. นางวันเพ็ญ รุ่งสว่าง
๓๕. นายศุภมิตร เต็มเปี่ยม
๓๖. นางนบภา ไชยา

๓๗. นางมิ่งขวัญ พลายแฝง
๓๘. นายสมศักดิ์ ไชยา
๓๙. นายสำฤทธิ์ ผิวขาวปลั่ง
๔๐. นายชาตรี ทับสี
๔๑. นายจำนง ผิวขาวปลั่ง
๔๒. นายนิพนธ์ จ่างสี
๔๓. นายไพฑูรย์ พุ่มคอกไม้
๔๔. นายวัฒนา สุขันโธ
๔๕. นายสุเทพ คงทวี
๔๖. นายทองสุข ทับศรี
๔๗. นางสาวภา ศรีสิริเล็ก
๔๘. นางนงเยาว์ แก้วเพชร
๔๙. นายสาคร ศรีสิริเล็ก
๕๐. นายศรีเพชร ศรีสิริเล็ก
๕๑. นายสุนทร บุญล่า
๕๒. นางหริ พูลเกตุ
๕๓. นายประคิษฐ พูนเกษ
๕๔. นายทบ องอ้น

๕๕. นางทุเรียน ม่วงบุญมี
๕๖. นายลิษฐ์ แม่ะพัก
๕๗. นางสาวศศิธร นุชเชื้อะ
๕๘. นางอังคณา นาคทิม
๕๙. นายนิ นุชเชื้อะ
๖๐. นายนพคุณย์ สิลไบ
๖๑. นางเอี่ยม หวานชะเอม
๖๒. นางลัดดา เฮงซอ
๖๓. นายนัด นาคทิม
๖๔. นางบุญล้น พรหมณีโสภา
๖๕. นางวิภารัตน์ หวังพึ่งฉาย
๖๖. นายขวัญเมือง หวังพึ่งฉาย
๖๗. นายทวี หวังพึ่งฉาย
๖๘. นางชุมนา เฮงซอ
๖๙. นางอุบล รุ่งสว่าง
๗๐. นางฉลวย จันทร์ปลา

๗๑. นางสาววัยล จันทรปลา
๗๒. นางพิมพ์ร สึงวาลัยเพชร
๗๓. นางระเบียบ บัวทอง
๗๔. นางพินิจ สอนนา
๗๕. นางนกเล็ก ทองสวัสดิ์
๗๖. นางนภา เข็นวังตะโก
๗๗. นางพิกุล พาสุบุญ
๗๘. นายทองเปลว พาสุบุญ
๗๙. นายวิฑูรย์ ใจเสงี่ยม
๘๐. นางสุนีย์ บุญล่า
๘๑. นายพิน เรียนรู้
๘๒. นายสำราญ อวบอ้น
๘๓. นางจำเนียร เกิดโกชน
๘๔. นางสาวนิศาตร์ณ เกิดโกชน
๘๕. นายประสิทธิ์ เกิดโกชน
๘๖. นางสาวรุ่งทิพย์ มีพันธุ์

๘๗. นางสาวสุเทพ มีพันธุ์
๘๘. นายพนม ธรรมวิชัยพันธ์
๘๙. นายสุตใจ ศิลาทอง
๙๐. นางสาวบุญมาก รุ่งสว่าง
๙๑. นางสาวรัตนนา สืบพงษ์เสื่อ
๙๒. นายศักดิ์ ทิพย์ยอแล๊ะ
๙๓. นายอำพล จันทรแสงคี
๙๔. นางลัดดา พึ่งแพง
๙๕. นายฤทธิเกียรติ ศรีศักดิ์
๙๖. นายสัมฤทธิ์ สุวรรณทิพย์
๙๗. นางสาวสุนิสา อุดมเวช
๙๘. นางสาวประเสริฐ ทับศรี
๙๙. นายประเสริฐ สร้อยสุวรรณ
๑๐๐. นางสาวจรรยพร อภิสิทธิ์แก้วเจริญ

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล	นางพัชรี อภิสิทธิ์แก้วเจริญ
เจ้าหน้าที่ประจำภาค	นางสาวศศิคารา ภูพักดี
ที่ปรึกษาภาค	นายวิสูตร ยังพลขันธ์

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
๕๕๕ ถนนวิภาวดีรังสิต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๖๖(๐)-๒๕๓๗-๒๐๐๐
www.pttplc.com